

מבוא:

מדיניות כלכלית במערכת המס:

מדיניות כלכלית ברמת המדינה נחלקת ל-2:

1. מדיניות מוניטרית: מנוהלת ע"י הבנק המרכזי במדינה, הכלי המרכזי שלה הוא שליטה על כמות הכסף במשק ומתוך כך הכוונה ושליטה על האינפלציה.

2. מדיניות פיסקלית (תקציבית): עוסקת בהחלטות הקשורות בתקציב המדינה. היא כוללת שיקולים רלוונטיים בקבלת החלטות בנוגע לכמה להוציא על כל תחום, חישובי מס במערכת המס והשיקולים הרלוונטיים בהחלטות שכרוכות בגביית מיסים. (הכנסות בצד הוצאות).

מטרות מערכת המס:

חשוב לדעת מה המטרה של הסדר המס לצורך ניתוחו: (אנחנו מבחינים בין מטרות (1) + (2) למטרה (3)).

1. מימון הוצאות פעילות המדינה: המדינה לא מצליחה לממן את כל הוצאותיה ממקורות אחרים (למשל: אוצרות טבע), היא מוציאה כספים על שירותים ומוצרים לטובת הציבור ולכן יש לנו אינטרס משותף לממן ע"י מיסים.

2. חלוקה מחדש של העושר (צדק חלוקתי): ראוי לצמצם פערים בחברה ע"י מע' מדינתית. מע' המס מהווה הכלי המרכזי והחשוב ביותר לחלוקת משאבים מחדש.

3. רגולציה: באמצעות מע' המס מכוונים התנהגות (שינוי / פגיעה ביעילות) – מדכאים התנהגות לא ראויה ורצויה ומעודדים התנהגות ראויה ורצויה (למשל: דלק, סיגריות).

בסיס המס:

כאשר אנו מעצבים מערכת מס, יש להחליט לפי מה אנשים משלמים מס. יש לזהות גורם במציאות שניתן לראות ולמדוד אותו ושליפו נטיל את המס.

בסיסי מס בישראל ובעולם:

- 1. מס הכנסה (חשוב) –** כל מס שגובים אותו לפי הכנסה (רווח) נחשב בסיס מס הכנסה. בישראל: מס על יחידים או עסקים, מס חברות, מס רווחי הון, ומס שבח מקרקעין (מס על הכנסה המופקת בסוג של עסקאות). דמי ביטוח לאומי ודמי בריאות.
- 2. בסיס מס צריכה (חשוב) –** הדבר לפיו אנו מודדים מס הוא צריכה – מי שצורך יותר, משלם יותר. למשל: מע"מ, בלוק דלק, ומכס.
- 3. מס רכוש –** בגדול מס המוטל על בסיס שווי הרכוש. למשל: ארנונה (ע"ב גודל הדירה), לרוב מוטל על מקרקעין.
- 4. מס ירושה/עזבון –** מוטל על משאבים המועברים בין דור לדור. מס טעון מבחינה חברתית. היה מס עזבון בישראל כמעט מקום המדינה, בוטל ב-1981 ועד היום לא חוקק מחדש למרות שמדברים עליו ב-15 שנים האחרונות.
- 5. מס עסקאות –** מי שעושה עסקה, על עצם או שווי העסקה ישלם מס. בישראל כיום קיים מס רכישה במקרקעין. (למשל: מס בולים).

ניתוח/עיצוב מערכות מס:

ישנם בסיס מס שונים ויש לבחור מביניהם – כיצד בוחרים בין בסיסי מס? שלושת השיקולים החשובים ביותר לבחירה בבסיס המס:

1. יעילות: מיסים משנים התנהגות. הטענה היא ששינוי התנהגות פוגע בתועלת של הפרטים. את ההשפעה על התנהגות נהוג לחלק ל-1) אפקט הכנסה – כאשר מטילים עלינו מס, נשאר לנו פחות בכיס. עם פחות משאבים, אנו מתנהגים אחרת; 2) אפקט תחלופה – ההשפעה על התנהגות הנובעת משינוי ביחס המחירים בשוק (מצטבר על אפקט ההכנסה). **הבינתן מערכת מס, ההבדל בין בסיסי המיסים הוא אפקט התחלופה. אפקט ההכנסה תמיד יהיה שם.**

✓ **ניטרליות:** ניטרליות זה מצב בו אנו למעשה "מנטרלים" את אפקט התחלופה בכך שאנו מטילים / מפחיתים מס מסוים כדי להחזיר את התנהגות לשהייתה טרם הטלת המס למנוע פגיעה ביעילות הפרטים בחברה. ניתוח של ניטרליות לעולם מתייחס ל-2 אפשרויות בלבד – אחת לעומת השנייה. נשאף לעצב מע' מס ניטרלית ככל האפשר.

2. צדק חלוקתי: אנו מעוניינים כחברה לחלק מחדש את העושר, לצמצם פערים ואי שיוויון. באילו אמצעים ניתן להשיג מטרה זו?

- מיסוי פרוגרסיבי: מציין שיעור מס ממוצע עולה עם רמת ההכנסה – עשירים יותר משלמים שיעור מס גבוה יותר בממוצע. למשל: בכל הכנסה, שיעור המס עולה עם ההכנסה – 20% ל-10,000, 40% ל-100,000, 50% למיליון.
 - בישראל: (ס' 121 לפקודה) – מס (פירוטי) על יחידים: (מדרגות המס) חל על מרבית סוגי ההכנסות. שיעור המס השולי הולך ועולה ככל שההכנסה עולה. מדובר ברכיב משמעותי בתוך מערכת מס ההכנסה בישראל שהוא פרוגרסיבי.
- מיסוי יחסי/פרופורציונלי: מציין שיעור מס ממוצע קבוע לאורך רמת ההכנסה – עשיר או עני ישלמו שיעור מס זהה. למשל: בכל הכנסה, שיעור המס הממוצע הוא 40% לכל ההכנסות.
 - בישראל: (ס' 126 לפקודה) – מס חברות (23%). * ריבית – שיעור מס קבוע בתשלומי ריבית בכל הכנסה שהיא. * רווחי הון – המס שמוטל במכירת נכסים – שיעור קבוע.
- מיסוי רגרסיבי: מציין שיעור מס ממוצע יורד עם רמת ההכנסה – ככל שההכנסה גבוהה יותר, שיעור המס נמוך יותר. למשל: 50% ל-10,000, 40% ל-100,000, 30% למיליון.
 - בישראל: דמי ביטוח לאומי ודמי בריאות (מע' רגרסיבית בחלקה). לדמי בט"ל ובריאות שתי מדרגות – 10%, ו-17%, אך על כל שקל מעל חצי מיליון המס הוא אפס!

אזו מערכת מס ראויה עפ"י שיקול של צדק חלוקתי בלבד? **יש להגיד יותר מרק "בעל הכנסה גבוהה צריך לשלם יותר"** – השאלה בכמה יותר? **תועלת שולית הולכת ופוחתת** – כל אלף שקלים נוספים שנקבל, אנו נהנים פחות מאשר האלף שקל הקודמים. לכן נראה צודק שנטיל על העשיר מס גבוה יותר כי פחות כואב לו לשלם יותר. בכל המדינות המפותחות, גם בישראל, השאיפה היא ליצור מערכת מס פרוגרסיבית. **נדבר על פרוגרסיביות כמטרה עיקרית של צדק חלוקתי.**

אנו מעוניינים במערכת מס פרוגרסיבית. בגדול נראה שהיא אכן כזאת למרות שאם נסתכל על החלקים השונים בנפרד נראה שחלקם רגרסיבי וחלקם יחסי.

- שיעור מס שולי – שיעור המס של השקל האחרון של ההכנסה (המדרגה הגבוהה ביותר). שיעור שרלוונטי להחלטותיו האישיות של הנישום ולשינוי התנהגותו בהתאם.
- שיעור מס ממוצע – שיעור המס הממוצע על כל ההכנסה. השיעור החשוב והרלוונטי לצדק חלוקתי.
- מדרגות מס – שיעור המס השולי משתנה ככל שההכנסה גדלה.

נקודות זיכוי:

זיכוי = מהווה הפחתה מתשלום המס. **ניכוי** = מהווה הפחתה מתוך ההכנסה שעליה יש לשלם מס. כל אדם בישראל זכאי ל-2.25 נקודות זיכוי. נקודת זיכוי אחת שווה 218 ₪ בחודש = 5,886 ₪ בשנה. **הניכוי שווה הרבה פחות מהזיכוי** לכן מבחינת צדק חלוקתי נעדיף זיכוי על פני ניכוי. כל שקל של זיכוי זה שקל הטבה, כל שקל של ניכוי הוא לפני תשלום המיסים שוויו כשקל * שיעור המס השולי. **בפס"ד ורד פרי** בהמ"ש התיר ניכוי הוצאות ילדים והמחוקק שינה את זה והתיר זיכוי.

סף המס – מוגדר כרמת ההכנסה שממנה והלאה מתחילים לשלם מיסים. לחלק מהאוכלוסייה יש סף מס יותר גבוה, כמו נשים, או נשים עם ילדים כי נקודות הזיכוי מקפיצות אותן במדרגות בלי להרגיש בכיסן.

חלוקת נטל המס:

אנו מבדילים בין חלוקת נטל המס המשפטית / הפורמלי / ריאלי (מי שכתוב בחוק כמעביר את המס למדינה) לחלוקת נטל המס הריאלי / "הנטל הכלכלי של המס" (מי באמת נושא בנטל המס, באופן אפקטיבי כואב את המס ונעשה פחות עשיר בגין המס). חשוב לנו איך הנטל נופל בחברה, ואנו כחברה רוצים לכוונן בצורה נכונה. * למשל: מס חברות, מע"מ ומס הכנסה (מוטל על העובדים).

3 פשטות: מערכת המס במדינות המפותחות מורכבת מאוד. דורשת תיעוד, ייעוץ, מו"מ, אנשי שומה, עו"ד, רו"ח. אנחנו "מבזבזים" זמן ומאמצים כדי להעביר כסף מצד לצד, פעולה שלא תורמת לפיריון העולם (על אף שברור שהמס כשלעצמו הכרחי). השאיפה לפשטות היא השאיפה להפחתת העלויות **ביישום המערכת** – העברת הכסף מצד לצד, ואז הן משלמי המיסים והן פקידי השומה יוכלו לתרגם את הזמן לפיריון. ככל שמערכת המס תדרוש מאתנו יותר זמן ומאמץ ביישומה כך היא תיתפש כמע' מורכבת.

הדילמה בין מערכת מס פשוטה למערכת מס מורכבת היא בפגיעה ביכולת ליצור מערכת מס מדויקת, המממשת את כל ההעדפות שלנו (צדק חלוקתי למשל). הדילמה היא להשיג כמה שאפשר מטרות חברתיות מול כמה שפחות עלויות.

פס"ד ורד פרי ייצר מורכבות אדירה במערכת, שהמחוקק פתר בחקיקה סותרת (אולי ע"ח הצדק).

פרשנות דיני המס:

בשנות ה-80 הוכרע כי דיני המס אינם שונים מדינים אחרים ושיטת הפרשנות התכליתית חלה גם עליהם. עם זאת, דיני המיסים פוגעים בזכות לקניין ולכן, כפי שסייג ברק במאמרו, במקרה של ספק ניטה לפרש את הדין לטובת הנישום (שיטת פרשנות דבקנית ולשונית).

(לא בחומר שלנו למבחן) הרמוניה חקיקתית מול ייחוד דיני המס: פירוש מונחים זהים בדינים אחרים. **פרשת חיפה נ' סמו** – "כשכוללת הוראה בחוק מס מונח או מושג אשר מצאו את ביטויים ומובנם במשפט הפרטי, יינתן להם, באין כוונה אחרת משתמעת עפ"י תכליתה של ההוראה בחוק המס, פירוש העולה בקנה אחד עם מובנם במשפט הפרטי"

מהות מול צורה: The Substance Over form Doctrine אשר הומצאה באנגליה ואומצה בישראל. הפרשנות התכליתית, או, הפרשנות הפונקציונלית כשמה בפי פרופ' גליקסברג, חותרת בעקרון אחר המהות האמיתית של העסקה או של המונח המשפטי העומדים לדיון. חתירה זו אחר המהות, משמעה בתחום הפרשנות הפיסקלית-חתיירה אחר המהות הכלכלית המאפיינת אותן עסקאות ופעולות הצריכות ליבון בתחומי המס. * **למשל – פרשת אמיראגז:** הוכרע כי המקדמה שמשלמים צרכני גז עבור בלוני הגז, על אף שאמורה להיות מוחזרת בשלב כלשהו, תיחשב כהכנסה חייבת במס.

רטרואקטיביות: האם ניתן להטיל מס באופן רטרואקטיבי? **פרשת זנדברג נ' רשות השידור: (פסה"ד לא בחומר אך האמירה כן) ביהמ"ש פסק שעצם הרטרואקטיביות של חקיקת מס אינה בלתי חוקתית, היא אינה פסולה על פניה. חוק מס רטרואקטיבי יכול להיות קביל.** רוב חוקי המס, בסופו של דבר, הם רטרואקטיביים. רק הסדר רטרואקטיבי נוראי, ייתכן שיעלה כדי פגיעה בקניין/בכבוד.

מונחים:

- תמורה** – מחיר המכירה. מחיר השוק כברירת מחדל.
- יתרת מחיר מקורי** – המחיר המקורי של הנכס לאחר ניכוי סכומי הפחת.
- רווח הון** – הסכום שבו עולה התמורה על יתרת המחיר המקורי.
- פחת** – הוצאות שמותרות בניכוי שוטף על נכסים (אחז מסוים לכל שנה).

1. מיהו הנישום?

- ♥ יחיד.
- ♥ שותפות.
- ♥ חברה:
- ❖ לעיתים, בד"כ כשמדובר בחברה משפחתית, אם נראה לנו נכון לצרכי מס, לא חייבים לעקוב אחרי הדין הכללי, ואפשר להתעלם מהפירמה – יש נישום אחד וכל ההכנסות של הפירמה הם הכנסות של בעל המניות.
- ❖ "חברה שקופה" – תמוסה כאדם פרטי: החברה היא הבעלים של העסק וכל ההכנסות והרווחים שנוצרים בעסק הם למעשה של הבעלים.

2. האם ישנה הכנסה?

הגדרה משפטית להכנסה לצרכי מס:

- ♥ "הכנסה" – הגדרה כלכלית: הכנסה = צריכה + שינוי בעושר (תוספת / גריעה) בתקופה נתונה.
- ♥ "הכנסה" – הגדרה משפטית: מוגדרת בס' 1: כל תוספת לעושר שיש לה מקור. "סך כל הכנסתו של אדם מן המקורות המפורשים בסעיפים 2 ו-3, בצירוף סכומים שנקבע לגביהם בכל דין שדינם כהכנסה לעניין פקודה זו". (גישת המקור מאוד צומצמת היום).
- ♥ "הכנסה חייבת" מוגדרת בס' 1: "הכנסה לאחר הניכויים, הקיזוזים והפטורים שהותרו ממנה לפי כל דין".
- ♥ לדעת **נוסים**, כשמדברים על תוספת לעושר יש לדבר על רווח ולא על הכנסה. מס הכנסה הוא מס על רווח ולא על תקבולים.

עסקאות חליפין:

- ♥ רלוונטי לכל סוגי ההכנסה ולכל סוגי הטלת המס.
- ♥ הגדרה: עסקה שבה בין שני הצדדים עובר שווה כסף.
- ♥ עסקת חליפין מורכבת משתי עסקאות בלתי תלויות ולצרכי מס ננתח אותה כשתי עסקאות שבמקרה נערכו במקביל (יש להם צד של הוצאה והכנסה).
 - חסכון הוצאה = הכנסה; גובה החסכון = גובה ההכנסה.
- ♥ אנו מניחים ששווה הכסף שעבר בין הצדדים שווה ערך.
- ♥ **בסיס המס יהיה שווי השוק** של לפחות אחד משווי הכסף.
- ♥ **פרשת שפר ושמרלינג** – שירותי עיבוד פרס בתמורה לרשות שימוש בנכס – נפקק שיש הכנסה לשני הצדדים. **טענת נגד** – הנישום יבקש לטעון שבהיבט המיסוי, ההכנסה מנוקה עם ההוצאה ולכן התוצאה לצרכי מס היא אפס.
- ♥ **הרציונל להפרדה**: לא כל הכנסה והוצאה חייבת במס – יכול להיות שהיו הכנסות פטורות ממס / הוצאות שניתן לנכות מההכנסות ולכן העסקאות לא בהכרח מתקזזות באמת ולכן נדרש דיווח נפרד.

3. האם זו הכנסה פירותית או הונית?

משטרי מיסוי הכנסה:

בסיס מס הכנסה נחלק ל-2 משטרי מיסוי נפרדים מובחנים לחקיקה וטיפול באירועי מס:

- ♥ **[חלק ב' לפקודה] משטר מיסוי פירותי** – מתאפיין בתשואה על הון – מה שצומח על הון (באופן מחזורי).
 - כל ההכנסות מס' 2+3.
 - קיימים סוגי הון שונים: (1) הון פיזי (דברים דוממים); (2) הון מופשט (זכויות יוצרים, פטנטים וכו'); (3) הון פיננסי (כסף שמצמיח כסף); (4) הון אנושי.
- ♥ **[חלק ה' לפקודה + חוק מיסוי מקרקעין] משטר מיסוי הוני** – התמורה שמתקבלת ממכירה של הון.
 - מקור החיוב בס' 89: "דין תמורה כדין הכנסה לפי סעיף 2 ודין ריווח הון כדין הכנסה חייבת, והכל בשינויים המחוייבים לפי העניין".
 - ס' 88 קובע בהגדרות כי: (1) "ריווח הון" – "הסכום שבו עולה התמורה על יתרת המחיר המקורי";
 - (2) "תמורה" – (המחיר ששולם או מחיר השוק אם המחיר לא נקבע בתום לב או הושפע מיחסים קרובים); והכל בניכוי הוצאות המכירה שהוציא הנישום באותה מכירה".
 - לא כל מכירה של נכסים מחויבת להיכלל תחת משטר מיסוי הוני (אם זה מכירה של מלאי יתכן שזה פירותי).
- ♥ **פיצויים**: פיצוי מהווה תוספת לעושר ועל כן חייב במס. אופי הפיצוי המתקבל (פירותי / הוני) נקבע לפי אופי הדבר בעבורו ניתן הפיצוי.
- ♥ ההבחנה בין מס פירותי והוני, ברוב המקומות בעולם, נובעת מסיבות של **פשטות**. על מנת להחיל הסדר מס פירותי על אירועי מס הוניים נדרשים המון משאבים ממערכת המס והיא תהפוך להיות יותר מורכבת.

האם ההכנסה הונית או פירותית? המבחנים לסיווג בין הכנסה פירותית להונית במקרים בהם המכירה/ות יכולה להגיע לכדי עסק ע"פ המבחנים בפרשות

מגיד (הכנסה מני"ע) וחזן: יש לשקול את מירב המבחנים באופן מצטבר.

1. **טיב הנכס או אופי הנכס**: אוצל על המבחנים האחרים. טיבו ואופיו של הנכס כנכס השקעתי לטווח ארוך (הוני) או כנכס למסחר שוטף (פירותי). יש לבחון את הנכס בהקשר שבו נעשתה העסקה ולבדוק האם ה"חזקה" הקיימת לעניין אפיונו של אותו נכס ניתנת לסתירה.
2. **תדירות העסקאות**: מספר רב של פעולות דומות יוכיח את טיבה המסחרי, "הפירותי" של העסקה. יש לבחון בהקשרם של נכס והפעילות הנדונים.
3. **היקף הכספי, היקף העסקאות**: אין זה מבחן עצמאי. ככל שהיקף העסקאות רב יותר, ובייחוד ביחס להיקף המקורות האחרים של הכנסת הנישום, עשוי הדבר ללמד על אופי פירותי (או עסקי) של הפעילות.
4. **אופן המימון**: מבחן זה מחייב צירוף לנסיבות העסקה. כאשר הנישום מממן את העסקה מתוך חסכונוותיו ואינו נזקק לסיוע פיננסי, מעיד הדבר על עסקה "הונית", לצרכי השקעה, ואילו כאשר הנישום מנצל מימון לטווח קצר לשם קניית נכס ומכירתו, כאשר שימוש בהון זר הינו מרכיב אינטגרלי בפעילות זו, מעיד אופיו של המימון על השתייכותה של העסקה לתחום העסקי-מסחרי (פירותי). מימון בדמות אשראי לטווח ארוך מאפיין דווקא השקעה הונית (כדוגמת משכנתא לדירת מגורים).
5. **תקופת החזקה**: מבחן זה תלוי באופי של הנכס. ככל שהתקופה החולפת בין רכישת הנכס לבין מכירתו קצרה יותר, כך זה מלמד על הכנסה פירותית.
6. **יעוד התמורה**: באופן עקרוני אין בייעוד התקבולים עצמו כדי לקבוע את אופי ההכנסה, ואין בכוחו של השימוש בתמורה למטרת הונית להפוך פעולה מסחרית לפעולה הונית, או ההפך. אולם במקרה של ספק, יש מקום לבדוק את אופן השימוש או הייעוד של כספי התמורה **כמבחן עזר**.
7. **ידענות ובקיאיות הנישום**: מבחן עזר רב חשיבות. ככל שהנישום בקיא יותר בתחום העסקה, ניטה לחשוב שהאופי העסקי הוא פירותי. אין צורך בידענות עלילתית. ניתן להשתמש בבקיאיות שילווחית או יעוצים, לאו דווקא של המבצע עצמו.

- צ'ק ליסט מיסים
8. **קיומו של מנגנון או פעילות קבועה ונמשכת:** ילמד על עסקה פירותית. אחד המאפיינים של עסק הוא הפעילות הקבועה והנמשכת בו ולכן יש צורך בקיומו של מנגנון שיאפשר את הפעילות, כגון משרד, צוות, הנהלת חשבונות, שיווק וכו'. אולם ייתכנו מקרים בהם תהיה פעילות קבועה ונמשכת גם ללא קיומו של מנגנון.
 9. **פיתוח, טיפוח, השבחה, יזמות ושיווק:** רלוונטי בעיקר למקרקעין ולמשקיעים גדולים. נכסים שעוברים שינוי והשבחה לקראת מכירתם, או שמכירתם דורשת פעולות שיווק, הם נכסים הנמכרים במסגרת פעילות מסחרית-עסקית (פירותיים).
 10. **מבחן העל- הנסיבות האופפות את העסקה:** בסופו של דבר, הקביעה האם פעולה כלכלית כלשהי מהווה פעולה עסקית או הונית נבחנת בכל מקרה ומקרה על פי נסיבות העניין ועל פי מכלול המרכיבים של הפעולה. כוונת הדברים היא לנסיבות מיוחדות במינן הכרוכות בעסקה הנבדקת והמאפילות בחשיבותן על המבחינים האחרים. ראיית התמונה הכוללת חשובה במיוחד במצב בו חלק מהמבחינים מכוונים לקיומו של "עסק" וחלק מעידים ההפך. (נסיבות הרכישה, מכירה, כוונת הצדדים וכו').

נפקות ההבחנה:

1. **שיעור מס שונים:** פירותי- כפוף למדרגות המס '121, הוני- שיעור מס קבוע של 25%.
2. במשטר **פירותי** המיסוי הוא נומינאלי (= התעשרות + אינפלציה) ואילו במשטר **הוני** המיסוי הוא ריאלי (= התעשרות בפועל ללא האינפלציה)..
3. כללי מיסוי **בינלאומי**.
4. כללי **קיצוץ**.
5. **הטבות** מס שונות.
6. **עיתוי המס:** פירותי – רווחים פירותיים **ממוסים לשנה אחת** על רווח הרווח המצטבר התקופתי; **הוני** – רווחי הון ממוסים באופן תקופתי מצטבר, אבל **לא על בסיס שנתי** אלא על **בסיס מכירה** (כלומר, הכל תלוי בהחלטת הנישום למכור).
7. **אופן החישוב של הרווחים בכל משטר:**
 - ❖ **במשטר פירותי:** **הכנסה חייבת** = קיזחים – פטורים – הוצאות – הכנסות
 - ❖ **המס לתשלום** = זיכויים – (שיעור המס הרלוונטי * הכנסה חייבת).
 - ❖ **במשטר הוני:** **רווח הון** = (פחת נצבר – מחיר רכישה) – מחיר מכירה.

4. האם מדובר בתקבול החייב במס?

תקבולים החייבים במס:

- ♥ **הכנסה פירותית** ← תקבולים שיש להם מקור **בס'2**.
- ♥ **הכנסה הונית** ← מדובר במכירה **חד פעמית**. **נעבור ל-6 (עיתוי החיוב)**.

תקבולים שאין להם מקור ופטורים ממס:

רווחים במשטר מיסוי פירותי:

- ♥ **פטורים: בס'9** ישנה רשימה של רווחים פירותיים הפטורים ממס.
- ♥ **תקבולים ללא מקור:**
 - **מתנות:** פרשנות רשות המיסים היא לפי: **פרשת רופא** (רופא שקיבל סלסלת פירות) – כל תקבול שניתן על בסיס **רגש** הינו מתנה שאין לה מקור. **פרשת סלפותי** (אבא, בדואי, שבנו עבד בעסק שלו ובנוסף על משכורת קיבל מגורים וכו') – אם התקבול ניתן בתוך המשפחה יש לבדוק באיזה מישור של היחסים הוא ניתן- יחסי עבודה או משפחה? * **טיפים ומתנות חג לעובדים** אינם מתנה ויש להם מקור!
 - **ירושה:** אין בגינה תמורה, ולכן אין לה מקור ואינה חייבת במס.
 - **מלוגות: ס'9(29)** קובע כי מלגה שניתנה לסטודנט או חוקר ממוסד אקדמי מוכר, פטורה ממס- "**והכל בלבד שלא ניתנת בעדם כל תמורה** מצד הסטודנט או החוקר".
 - **פרסים, זכויות והגרלות:** פטורים ממס כאות הוקרה וכבוד.
 - **רווחים מקריים / מציאות:** "נפל עלי", "מתת שמים" – למרות שיש פוטנציאל לחזור ולהישנות, אין תמורה, אין מקור ואינם חייבים במס.
- ♥ **תקבולים שיש כנגדם חובת השבה:** למשל: הלוואה. **הסיבה:** מבחינה מאזנית ומבחינת רווח לא הייתה התעשרות.

רווחים במשטר מיסוי הוני:

- ♥ **מכירת נכסים לשימוש אישי:** ס'88 בהגדרת "נכס" קובע כי "נכס" - כל רכוש, בין מקרקעין ובין מיטלטלין, וכן כל זכות או טובת הנאה ראויות או מוחזקות, למעט- (1) מיטלטלין של יחיד המוחזקים על ידיו לשימושו האישי או לשימושו האישי של בני משפחתו או של בני-אדם התלויים בו". רווח הון שיוצר לי ממכירת רכב בשימוש אישי שלי לא מייצר הכנסה, ולא חייב במס בישראל.
- ♥ **הסיבה:** עסקאות קטנות שיגרמו לעומס על המערכת ולרווח מזערי.
- ♥ **מס שבח במקרים מסוימים: ס'88** אם מדובר בדירת מגורים ראשונה, בתנאים מסוימים, ניתן פטור ממס שבח. **בחוק מיסוי מקרקעין** נקבע כי נכסים שהם באמת לשימוש אישי פטורים ממס שבח.

תקבולים שאין להם מקור אבל חייבים במס:

- ♥ **רווחי הון:** אין לו מקור, אך עדיין הוא חייב במס.
- ♥ **פרסים, הימורים והגרלות:** אין להם מקור, אך המחוקק קבע **בס'2א** שהם חייבים במס (אולם לא יכללו בקיזוח הפסדים).
- ♥ **מחילת הלוואה:** כלומר, כשחובת השבה בטלה, יש למעשה תוספת לעושר ולכן נמסה מתוקף **ס'3(ב)**. כשרק חלק המחל רק הוא ימוסה. (**בפרשת אמיראגז:** למרות שזה היה תקבול עם חובת השבה, לא הייתה בפועל השבה, מעין מחילה, ולכן יש למסות הכנסה זו).

5. אם ההכנסה פירותית, האם היא אקטיבית או פאסיבית? (סיווג למקור)

בלעדיות המקור:

- ♥ **האם הכנסה יכולה לנובע מכמה מקורות בו-זמנית? אין הלכה ברורה!**
 - **פרשת מרכז הקרח** – יש **בלעדיות**. כאשר הכנסה יכולה להיות מסווגת ליותר ממקור אחד, יש לסווגה **למקור אליו היא שייכת בעיקרה**.
 - **פרשת קריית יהודית** – בפסה"ד שהוא מנחה ולא מחייב, נקבע **שמקורות ההכנסה הם לא בלעדיים**.
- ♥ **במבחן: אם ניתן לסווג הכנסה לכמה מקורות, תמיד להעלות את השאלה של בלעדיות המקור ולקחת בחשבון את 2 האופציות**

נפקות ההבחנה:

יכול להיות שמקור הכנסה ספציפי אקטיבי מקבל טיפול מס מוטב לעומת מקור הכנסה ספציפי פסיבי. לדוגמה: היום בישראל יש פטור ממס על דמי שכירות פאסיביים (עד גובה מסוים).

כיצד מבחינים?

- ♥ נקבע **בפס"ד קריית יהודית** כי **מחילים את מבחני פרשת מגיד** להבחנה בין הכנסה פירונית והונית (עמוד 4). לפי **ד"ר אלתר**, הכנסה פאסיבית היא הכנסה הצומחת על הון שאיננו אנושי (פיזי, פיננסי ורוחני/מופשט). מגד, הכנסה אקטיבית היא תשואה שנובעת באופן מספק גם מהון אנושי (תשואה על הון אנושי במידה מספקת). **פרשת לשם נ' בירם** **את מבחני פרשת מגיד יש ליישם על רקע של יגיעה אישית.** התנגשויות קבועות – רק לציין ולבחון לפי מה שרשום בהמשך.
 - שכירות פסיבית **2(6)** אל מול עסק **2(1)**. **בקריית יהודית** נפסק שעסק ואילו **באוגדה** לא, ככול הנראה בגלל כמות ההון האנושי שהושקע בתהליך.
 - דיבידנד/ריבית **ס' 2(4)** אל מול עסק של ניהול חברות **2(1)**.
 - מערכת יחסים כפולה (מנכ"ל ובעל מניות) – מזכיר את **פס"ד סלפותי** הכנסה אקטיבית **2(2)** מול הכנסה פסיבית **2(4)** - ביהמ"ש העליון פסק כי תשלומי השכר שקולים לתשלום הדיבידנד שכן מדובר באותו כיס (דיבידנד לא מהווה הוצאה ואין הטבת מס). אם זה שווה כסף – דיבידנד בעין.

הכנסות אקטיביות:

- ♥ **"הכנסה מיגיעה אישית":**
 - ❖ **מהי יגיעה אישית? פרשת איטצ'ר** (נכה שקיבל רווחי מכולת בבעלותו, אך ישב בבית) – לא כל הכנסה אקטיבית מעסק היא הכנסה מיגיעה אישית, אך כל הכנסה מיגיעה אישית היא הכנסה אקטיבית. נדרשת **פעילות ותרומה של ממש**, התייגעות וטרח בהפקת ההכנסה.
 - ❖ **הנפקות:** לפי **ס' 121(ב)** – אם ההכנסה נובעת מיגיעה אישית, לנישום יש **מדרגות מס מוטבות**. במקום להתחיל מ-30 הן מתחילות מ-10 אחוז ואז משתלבות במדרגות של **121ס(א)**. המונח "יגיעה אישית" תמיד מופיע בפקודה בהקשר של **הטבת מס**.

ס' 121) – הכנסה מעסק, מעסק או מעסקת אקראי בעלי אופי מסחרי, ממשלח יד:

- ♥ **עסק:**
 - ❖ **הגדרה להכנסה עסקית** עפ"י **פס"ד לשם וברין:** "הכנסה מעסק היא הכנסה מפעילות ממשית, נמשכת, מחזורית ושיטתית אשר מטרתה מוגדרת ולצורך הפקתה נדרשת יגיעה אישית ואקטיבית ומצד בעל העסק, שלוחו או מי מטעמו".
 - ★ לפי **ד"ר אלתר**, נפרש "עסק", במסגרת ההבחנה, כתשואה המופקת מפעילות שמעורב בה הון אנושי במידה מספקת. ככל שנוכח שהיה **מעורב הון אנושי** ומתקרבים למשטר הפירוני סביר להניח שמדובר בהכנסה אקטיבית מעסק, ולכן **נשתמש במבחני מגיד וחזן** – כך גם לפי **פרשת מגיד**.
 - ★ בנוסף, **קיומו של מלאי** עשוי להצביע על כך שמדובר בעסק.
 - ❖ **שותפות: ההלכה בישראל** – אם ההכנסה אקטיבית, גם השותף שרק נתן את הנכס למשל נהנה כמקבל הכנסה אקטיבית. כמו **בפרשת אגודת יידי האוניברסיטה**.
 - ❖ **מתן רשות שימוש בנכס / שכירות (הכנסה באמצעות אחר):**
 - ★ **פרשת אגודת יידי האוניברסיטה** (רשות שימוש בפרדס ברחובות שנתרם) **ופרשת האחים מרק** (אחר ניהל את העסק והם יקבלו 40% מהרווחים) – **מבחן הסיכון**, בשני המקרים מדובר היה בהכנסה שאינה בטוחה ונלקח סיכון ע"י הנישום. אינטרס בהצלחת העסק מעיד על כך שהם יכולים ואף יש להם עניין להתערב ולתרום להצלחת העסק. **חיים קרן** – ביהמ"ש קובע שסיכון כלכלי מעיד על אופיה המסחרי-פירונית של הפעילות.
 - ★ **פרשת מרכז הקרן** – ההכנסה מהשכירות הייתה **קבועה ובטוחה** לכן היא פאסיבית.
 - ❖ **הכנסות פאסיביות אשר קרובות לאקטיביות (אג"ח, הפרשי שער וריבית):**
 - ★ **פרשת קני בי. עי** (חברה קבלנית שקיבלה הפרשי ריבית והצמדה על כספי הרוכשים שהפקידה באופן זמני- הוחלט שלא ניתקה) – הרחבת המקור "עסק" – **מבחן הניתוק:** אם ההכנסה **קשורה ואינטגרלית** לפעילות של העסק, לא מנותקת ממנו וכרוכה ושלובה בפעילות של העסק – יהיה מדובר בהכנסה מעסק.
 - ★ **פרשת פלאזה** – (הפרשי שער שהצטברו מהרווחים של המלון – הוחלט שהיא ניתקה) לחברה שניהלה את מלון פלאזה יוצר את **הסדר האינצידנטלי** – אם הכנסה קרובה מאוד לעסק (הפרשי הצמדה וריבית – לדוגמה עסק שהצטברו אצלו מזומנים של לקוחות והוא משקיע אותם – בנק), על אף היותה פאסיבית, אנו נאציל עליה את הסטאטוס של עסק (אקטיבי). נקבעים **3 מבחנים מצטברים לקבוע אם ההכנסה ניתקה:**
 1. ההון שהניב את ההכנסה הפאסיבית **מקורו בהכנסות הנישום מפעילותו האקטיבית**.
 2. ההון המושקע צריך להיות **קשור ישירות להתחייבויותיו של הנישום**.
 3. **משך ההשקעה הוא קצר**, ומימוש ההשקעה נועד לשימוש בפעילותו השוטפת של העסק.

מבחן: קודם להבחין האם ההכנסה אקטיבית או פסיבית, ואם קבענו שהיא פסיבית אז לבדוק לפי מבחן הניתוק.

- ♥ **עסק או עסקת אקראי בעלי אופי מסחרי:**
 - ❖ **מבחני ברנשטיין וחיים קרן:**
 - ★ **פרשת ברנשטיין** – (פקיד בנק שתיווך בין שני לקוחות לעסקת מקרקעין) אם הפעילות או ההתנהגות שהניבה את התקבול היא **מסוג הפעולות שאפשר ונהוג לבצע אותן במסגרת של עסק** – הרי שההכנסה תהיה הכנסה מעסק או מעסקת אקראי בעלי אופי מסחרי. הנישום יטען שמדובר במתנה שאינה חבה במס (**רופא**) – במקרה זה ברנשטיין דרש תשלום. **פרשת אוגדה** – פעילות פאסיבית (כמו השכרת נכס) לא יכולה להיחשב כעסקת אקראי.
 - ★ **פרשת חיים קרן** – תובע ייצוגי = עסקת אקראי, ביהמ"ש מדגיש את העניין הימני והאופי העסקי מסחרי החד"פ.

מבחן: לא לתת תשובה סופית – להגיד שיש 2 מבחנים ובהמ"ש לא פסק ביניהם.

משלח יד:

- ♥ **ההגדרה בס' 1** – "מקצוע וכל משלח יד אחר, שאיננו עסק". ככל הנראה זה משהו שמבוסס על לימודים פורמליים כלשהם, ניסיון או כישרון, הצבעה על יכולת של אדם שהיא מעל לממוצע בחברה.
 - ★ **פס"ד קרצמר** – קבע **2 תנאים מצטברים לקיומה של הכנסה ממקור של משלח יד:**
 - כישורים, יכולת ומומחיות של הנישום בתחום מסוים.
 - הנישום עושה שימוש באותם כישורים, יכולת ומומחיות לצורך הפקת הכנסה.
 - ★ **פרשת גבריאלה שלו** – משלח היד הוא פרופסור למשפטים, על הבחינה להיות מהותית תוך לקיחה בחשבון של הנסיבות הרלוונטיות. משלח-יד הוא משהו רחב יותר ממקצוע, ניסיון, יכולת שהיא מעל הממוצע באוכלוסייה.

הנפקות משפטית להבחנה בין משלח יד לעסק; יתכנו תוצאות מס שונות. **הכנסה מעסק** - צומחת על הון מסוגים נוספים (מלבד יגיעה אישית / הון אנושי); **הכנסה ממשלח-יד** - צומחת כמעט אך ורק מהון אנושי ויגיעה אישית. **ככל שיש יותר דברים שדרושים להקמת ההכנסה, כך ניטה לומר שמדובר בעסק.**

ס' 2(2) השתכרות מעבודה:

הגדרה: הכנסה אקטיבית. הכנסת עבודה היא הכנסה ממשלח יד (בגדול מקצוע) שהתקבלה במסגרת יחסי עובד-מעסיק ← יחסי עבודה. **פרשת הפועל טבריה** - (יחסי עבודה בין שחקני כדורגל לאגודת ספורט) **השאלה נאשרת בצ"ע, אז אין הלכה**. ביהמ"ש אומר שההגדרה לצרכי מס ההכנסה לא בהכרח זהים לדיני עבודה, הרציונל שונה. לכן, נשתמש ב"מבחן הסיכון" של פרופ' אדרעי - ככל שנוחה פחות סיכון, ניטה לומר שמדובר ביחסי עבודה לצורך מס הכנסה.

במבחן: לא נצטרך להיות יחסי עבודה, אך אם חושדים בכך יש לבחון את האופציה ע"ב פסקי הדין.

הבחנה בין הכנסה מהשתכרות מעבודה להכנסה ממשלח יד:

- ★ בהכנסה ממשלח יד ס' 2(1) נותן השירותים מקבל את התקבול מהלקוח
- ★ בהכנסת עבודה ס' 2(2) נותן השירותים מקבל את התקבול מהמעסיק ולא מהלקוח שקיבל את השירות.
- ★ הנפקות העיקרית להבחנה: הסדרי מיסוי שונים - לפי ס' 164 על השתכרות מעבודה חל **הסדר ניכוי במקור**.
 - **הרציונל להסדר:** הסדר מיסוי פשוט (חוסך דוחות של נישומים ומרדף אחרים).
 - **פרשת מחאג'נה** (מנקה חדרי מדרגות בבתיים משותפים) - לא לגיטימי לדרוש מועדי בתים תשלום מס במקור לנישומים מועסקים היות ואין לוועדי בתים ידע בהנהלת חשבונות. נפסק כי הסדר הניכוי במקור שקבוע בס' 164, לפיו מוטלת חובה על משלם ההכנסה לנישום לנכות את המס במקור, אינו מתאים לפעילות של הנישום.
 - **מצבים בהם הסדר ניכוי במקור לא מתאים:**
 - 1) **כשנישום מספק שירותים ליותר מגורם אחד** (כל הגופים צריכים להגיש דו"ח למס הכנסה זה הרבה יותר מסורבל וקשה).
 - 2) כאשר **חובת המיסוי קשה** מידי, או כאשר אין אדם עם מיומנות מתאימה ומנהל חשבונות. (למשל: מדרגות מס)
 - 3) כאשר לנישום יש **הוצאות** (למשל צלם עיתונות).
 - **מצבים בהם הסדר מיסוי במקור כן מתאים:**
 - 1) **הכנסות פיננסיות** - אין עניין של מדרגות מס, שיעור המס קבוע.
 - 2) **נישומים "מועדים"** - חשש שמא ינסו להתחמק מתשלומי מיסים.

דוגמאות: 1) ניקיון בתים וטיפול בתינוקות - לא קיימים יחסי עובד-מעסיק, 2) מלצרות - כן קיימים יחסי עובד-מעסיק.

מהי "ההכנסה החייבת במס?"

- ★ **השתכרות או ריווח מעבודה:** כסף שניתן לעובד או לאחר לטובתו של הנישום (**השתכרות עקיפה**).
- ★ **טובת הנאה:**

- **הגדרה:** המעסיק רכש דבר ונתן אותו לעובד כשווה כסף, כלומר כתחליף לשכרו (לא מנתחים כמו עסקת חליפין). לא כל שווה כסף שמעסיק נותן לעובד מהווה הכנסת עבודה לעובד / טובת הנאה.
- **האם מדובר בטובת הנאה? פרשת דן** (עובדי דן שקיבלו בגדים לעבודה, שימש לעובדים גם מחוץ לעבודה לכן טובת הנאה) - שלב 1: בפסה"ד נקבע **מבחן נוחות המעסיק** לפיו נבחן האם הדבר ניתן להנאת העובד (=טובת הנאה) או לנוחות המעסיק (=לא טובת הנאה).
- שלב 2: מפרשה זו מסיק **נוסים** מבחן נוסף - **מבחן הנאת העובד** - לפיו נשאל האם הדבר ניתן לעובד להנאתו והעובד היה רוכש אותו בכל מקרה (=טובת הנאה) או שלא מדובר בדבר שהוא נהנה ממנו כי הוא לא מוכן לוותר על שכר בשביל זה (=לא טובת הנאה).
- שלב 3: אם שני המבחנים מתקיימים, ובמצבי ביניים, נפעיל את **מבחן העיקר והטפל** ונכריע עפ"י השאלה האם זה העיקר לטובת העובד (=טובת הנאה), או האם העיקר זה לנוחות המעסיק (=לא טובת הנאה).

- **לחלק מטובות הנאה יש קביעה סטטוטורית הקובעת מאיזה סכום מתחילה טובת הנאה תק' 4 בתקנות מס הכנסה (ניכוי הוצאות מסוימות)** קובעת רשימה של שווה כסף שאם ניתנו לעובד הם לא יהוו הכנסת עבודה, עד גובה ההוצאות בתקנות. למשל: מסדירות מתן רכב צמוד וטלפון נייד (לגבי טלפון לא רלוונטי כ"כ היום).
- **למעט הוצאות שהוכרו:** במידה וההוצאה הייתה ניתנת לניכוי אם העובד היה מוציא אותה אז זוהי לא טובת הנאה (בגדי עבודה שניתן להשתמש בהם בעבודה בלבד). אם ההוצאה אינה מוכרת בניכוי זו טובת הנאה לפי ס' 2(2).

★ **תשלומים שניתנו לעובד לכיסוי הוצאותיו:**

- **הגדרה:** תשלומים שניתנו לעובד לכיסוי הוצאותיו (לא מדובר על הוצאותיו של המעסיק). את ההחזרה המעסיק מכניס לתלוש של העובד. במצב זה העובד רוכש לעצמו שווה כסף והמעסיק מחזיר לו את ההוצאה.
- **מכחנים לזיהוי החזר הוצאות:**

- **פרשת סנונית הנדסה (מחזי)** (עובדים קיבלו 80% הוצאות על שימוש ברכבם הפרטי לצורכי עבודה - הוחלט שההוצאה מתרת בניכוי). **השאלה הנשאלת - האם מדובר בצריכה פרטית של העובד** - כלומר ההוצאות אינן לכיסוי הוצאותיו של המעסיק (= הוצאות עסקיות)?

במבחן - בחזר הוצאות יש להכריע לפי סנונית ובנוסף יש לציין כי אין הבדל בין הוצאות לטובת הנאה, ולכן ניישם גם את הלכת דן רק תיאורתית (עיקר ותפל, הנאת העובד ונוחות המעביד).

- **למעט הוצאות שהוכרו:** אם המעסיק נותן לעובד החזר הוצאות על הוצאות שתאורטית היינו מתירים אותן בניכוי, ההוצאות לא יחשבו כהכנסת עבודה החייבת במס מכוח הסעיף, (בגלל שהוצאות שמותרות בניכוי יהיו לצורך העסק בהגדרה ולא לצורך צריכה פרטית ולכן הגיוני לא לחייב במס על החוזרים שלהן), **לעומת זאת**, ההוצאה אינה מוכרת בניכוי זה החזר הוצאות לפי ס' 2(2). כבר בשלב זה מפחיתים החזרי הוצאות אלה מהכנסתו החייבת מטעמים של פשטות.

★ **במבחן: לנתח טובת הנאה והוצאות תחת יחסי עובד-מעסיק.**

הכנסות פאיסיבית:

★ ס' 164 מחיל **חובת ניכוי במקור** לגבי דיבידנדים, ריבית והפרשי הצמדה במקרים מסוימים.

ס' 4(2) - הכנסות פיננסיות: נובעות ממקור הון פיננסי / נכס פיננסי ("כסף שצומח על כסף")

★ **סוגי ההכנסות:**
1. דיבידנד:

★ **הגדרה:** הרווח שצומח על השקעה במניה.

- צ'ק ליסט מיסים
- ★ **ההבחנה** בין הכנסה מדיבידנד להכנסה מעסק - **פרשת אוגדה** (חברת אם שהחזיקה 4 חברות) - **מבחן המומחיות** הכריע ונפסק שמדובר על הכנסה פאסיבית מדיבידנדים כיוון שלא היה מסחר בחברות.
 - ★ **מה קורה לשלבעל מניות תפקיד נוסף בחברה או שיש מספר מערכות יחסים (כמו משפחה)?** יש לנו בעיה עובדתית, ויש להכריע באיזה מישור של היחסים ניתנו התקבולים, (בחברות שאינן בורסאיות ניתן לחלק סכום שונה לכל בעל מניות), מה המקור של הכנסה ומהי החלוקה.
 - ★ **דיבידנד בעין = עסקת חליפין.**
 - **אם נעשתה עסקה במחיר שונה ממחיר השוק עלינו לבין למה?** אם ההנחה נובעת מעצם היותו של אדם בתפקיד מסוים / כובע מסוים - אולי נכיר בהנחה הזו כהכנסה. אם ההנחה ניתנת לכלל השוק - לא נראה בה כהכנסה.
 - במצב של דיבידנד בעין גם לחברה נוצר רווח עליו היא חבה במס!
 - ★ **פסק דין שניתן לאחרונה** - הוכרע כי **תשלומים שניתנו לבני משפחה** של בעל מניות כמשכורת אינם משכורת אלא דיבידנדים כיוון שמדובר באותו כיס והתשלום לא שקול לעבודה שנתנו (או לא נתנו למעשה) בני המשפחה.
 - ★ **ס' 126(ב)** קובע כי בחישוב ההכנסה החייבת של החברה לא יילקחו בחשבון דיבידנדים (הם יילקחו בחשבון במסגרת ס' 4) בהכנסתו האישית של הנישום בעל המניות).
 - הוצאה על דיבידנד לא מוכרת בניכוי!

2. הפרשי הצמדה וריבית:

- ★ **הפרשי הצמדה:**
 - **הגדרה ס' 1:** הפרשים, תשואה (גם שלילית) מהצמדה לכל מדד שהוא. (חוץ מלעניין פטור ממס ששם אין את הגדרת הסל - "כל מדד אחר") **רבות הפרשי שער.** כלומר הפרשי הצמדה הם תמיד גם הפרשי שער, אבל הפרשי שער הם לא תמיד הפרשי הצמדה! **חשוב!** נקוב בשקל.
 - **פטורים: ס' 13)9 (13)** פטור הפרשי הצמדה ממס על הצמדה למדד המחירים לצרכן בהתקיים 3 תנאים שמפורטים שם.
- ★ **ריבית:**
 - **הגדרה:** תשלום בעבור חלוף הזמן שהכסף לא נמצא אצל המלווה ובשימושו של הלווה (דמי שכירות על השימוש בכסף).
 - **סוג הריבית:**
 - **ריבית ריאלית** - משולמת כולל התייחסות למדד המחירים לצרכן.
 - **ריבית נומינלית** - משולמת ללא התייחסות למדד המחירים לצרכן.
 - **עסקאות מכירה בתשלומים:** עסקה שמורכבת מ-2 עסקאות אך **אינה עסקת חליפין** - (1) מכירת נכס בתשלום; (2) מתן הלוואה עם הפרשי הצמדה וריבית (בעבור חלוף הזמן). **לכל חלק בעסקה יש ס' מקור** אחר עליו מחייבים במס.
- ★ **הפרשי שער:**
 - **הגדרה ס' 1:** רווחים / הפסדים שנוצרים כתוצאה מהצמדה למדד מט"ח. **חשוב!** נקוב במט"ח.
 - הפרשי שער הם סוג של הפרשי הצמדה.
 - **פטורים: ס' 9)15 (15)** מקנה פטור מקנה פטור מיוחד להפרשי שער על הלוואה שנתן תושב חוץ.

3. דמי ניכוי: אין פירוט.

ס' 2)6) נדל"ן:

- ♥ **הגדרה:** הכנסה פסיבית מנדל"ן, ככל הנראה שכירות (מכירה של נדל"ן היא הכנסה פירותית אקטיבית / הונית).
- ♥ דוגמה להבחנה בין הכנסה אקטיבית מעסק ס' 2)1 והכנסה פאסיבית מנדל"ן ס' 2)6: **פרשת מרכז הקרח** (השכרת חדרי קירור- הכנסה פאסיבית כיוון שלא היו תלויים בעסק).
- ♥ **תיקונים ושיפורים במושכר: פרשת מועדון מכבים רעננה:**
 - ★ **השוכר ביצע שיפוצים במושכר באופן התנדבותי (על דעת עצמו):** זו לא הכנסה. יש לראות בעסקה עסקה אחת ולא עסקת חליפין. כך רשות המיסים נוהגת היום.
 - **צריך לוודא שלא עברה שום סוג של תמורה בכסף או בשווה כסף אחרת זאת הכנסה לפי שווי השוק ולא עושים עסקת חליפין!!!**
 - נבדוק מבחינה עובדתית אם "במקרה" שכר הדירה נורא נמוך ואז נבין שהמשכיר קיבל משהו בתמורה חו עסקת חליפין.
 - ★ **ביצוע שיפוצים במושכר לא נעשה בהתנדבות (בתמורה):** יש להטיל מס על המשכיר ולראות בעסקה עסקת חליפין (המורכבת מ-2 עסקאות). **במועד ביצוע השיפוץ אין עסקת חליפין וזו תקום רק בתום תקופת השכירות:**
 - **אם נשאר ערך לשיפוץ:** יהיו תוצאות מס לשיפוץ. רשות המיסים תכיר בערך נמוך יותר לשיפוץ (עפ"י הפחת) מזה שהיה מיד בסיומו.
 - על המשכיר לדווח בתום תקופת השכירות על שיפוץ בנכס ע"י השוכר והשכחתו כהכנסה מדמי שכירות עפ"י ס' 2)6.
 - אם למשכיר ישאר רווח משמעותי כשהשוכר יעזוב הוא יחויב במס, אפילו אם זה היה התנדבותי.
 - **אם לא נשאר ערך לשיפוץ:** לא יהיו תוצאות מס לשיפוץ.
 - ★ נטען לאירוע מס הוני בתום תקופת השכירות- מחד נטען שמדובר בהשכחה אך מאידך נטען שרק בעת השכרה מחודשת/ מכירה של הנכס יתקיים אירוע מס (נוסים).
 - ♥ **השכרה של למעלה מ 25 שנה:** ע"פ **חוק מיסוי מקרקעין**, השכרה כזו תיחשב לצרכי מס כמכירה (הכנסה הונית).

ס' 2)7) נכסים שאינם נדל"ן:

- ♥ **הגדרה:** כל דבר שצומח מנכס באופן פאסיבי מהווה הכנסה לפי סעיף 7)2. לרוב מדובר בדמי שכירות על כל דבר שהוא לא נדל"ן ולא נכסים פיננסיים. **למתן רשות שימוש בפטנט** אנו קראים "תמלוגים".
- ♥ **אורך תקופת השימוש:** * לחזור לפרשנות דיני המס (לפי המהות הכלכלית). **אם מדובר בשכירות ארוכה, מעבר לאורך חיי הנכס, אנו נסתכל על העסקה כמכירה לצורך דיני המיסים.**
 - ישנם נכסים שקשה להכריע אם זו רשות שימוש או מכירה. **למשל- ידע. פרשת רחנברג** (אדם שהעביר את הידע שלו לחברה בנוגע לפיתוח מוצר- הוכרע שהידע יתפזר ללא רלוונטי בעתיד)- כל עוד נשאר בידיו זכות חוזית לעשות שימוש בידע באיזושהי צורה, מתישהו אפילו בעתיד, ניטה לומר שמדובר במתן רשות שימוש ולא במכירה.

סעיף 2)8- הכנסה מחקלאות - לא במבחן

סעיף 2)9- פטנט וזכויות יוצרים: לא במבחן

- ♥ תנאים מצטברים להכילו- 1. נכסים מסוג פטנטים/זכויות יוצרים/מדגם. 2. המוכר הוא היוצר של הנכס (אחרת זהו אירוע מס הוני של מכירה). 3. נעשתה מכירה מלאה של הנכס (אחרת זו רשות דמי שימוש). 4. ההמצאה אינה בתחום העיסוק הרגיל של המוכר (אחרת עסק/משלח יד).

הכנסות ממקור אחר - ס' 2(10): זכיר במקביל גם ס' מקור נוסף – לרוב זכיר במקביל גם הכנסה מעסקת אקראי, סעיף 2(1).

- ♥ **רשימת המקורות אינה סגורה:** רשימת המקורות אינה סגורה, ס' זה מכניס תוכו כמעט כל הכנסה שלא הזכירה בתתי הסעיפים הקודמים תחת ס' 2. אך **עדיין יש להצביע על מקור (כדי "לכסות מכל הכיוונים")! פרשת חיים קרן - הכנסה שנובעת ממקור היא הכנסה שיש לה פוטנציאל לחזור ולהישנות.** לפי **רשות המיסים** לעומת זאת- אם יש תקבול שהנישום נתן כנגדו תמורה, כנראה יש שם מקור.
- ♥ **דוגמאות מהפסיקה: פרשת ברזל -** בהמ"ש מרחיב מאוד את השימוש בס' 2(10) ומכניס לתוכו תפקיד של מנהל עיבון **פרשת ברנשטיין -** אם זה לא נופל כעסק או עסקת אקראי, זה ודאי נופל בס' 2(10).

6. מהו העיתוי החיוב במס על הכנסה חייבת?

- ♥ **חשיבות שאלת העיתוי:** מס נדחה הוא מס נחסף! הדחייה משמעותה תשלום אפקטיבי נמוך יותר.
 - עושים זאת ע"י **דחיית הכרה ברווחים** (דחיית הכנסות או הקדמת הוצאות). **למה? מרוויחים את ערך הזמן של הכסף** = השינוי בכוח הקנייה (אינפלציה) וערך השימוש בכסף (ריבית). **היוון:** לקיחת ערך עתידי (ערך הזמן של הכסף + 1) * ערך נוכחי) ובדיקת ערכו בהווה.

ריווח הון:

- ♥ **הכלל:** העיתוי לחיוב קם ברגע המכירה.
- ♥ **דחיית מס -** ככל שנדחה את המכירה כך נדחה את המס.

הכנסה פירותית:

- ♥ **הכלל: ס' 6 -** המס לכל שנת מס יוטל על הכנסתו החייבת של אדם באותה שנה.
 - **חריגים: סעיפים 7 ו-8 -** מקרים בהם תקופה של שנה לא מאפיינת את סוג העיסוק. למשל - ס' 8(א) קובע תקופת שומה מיוחדת לרווח הון ממכירה של **פנטט או זכות יוצרים.**

- ♥ **הרציונל:** פשוט + עיתוי החיוב במס צריך לעקוב אחר עיתוי יצירת הרווח. כלומר, השנה שבה יקום החיוב במס תהיה השנה שבה יוצר הרווח.
- ♥ **מתי נוצר הרווח?**

★ **עקרון המימוש:** **פרשת דפוס מרכז** (הפרשי שער מחשבון דולרי) - **כלל המימוש**, לפיו יש לשלם מס על רווח שמומש בפועל, כוחו יפה, כאשר מדובר ברווח צפוי שאינו ודאי. **נדרשת ודאות מספקת להצטברות הרווח חמינית של הכסף.** מימוש הוא לא בהכרח קבלת הכסף ליד. כאשר הרווח הצפוי אינו ודאי, לא יקום עדיין החיוב במס. בפרשה זו הוחלט שקבלת הפרשי שער מחשבון דולרי היא רווח צפוי ודאי (ניתן היה לפדות את החשבון + בשנות ה-70 הדולר רק עלה היום לא ודאי). **ככלל, לא משתמשים בעקרון עמום זה, ריק מתוכן.**

★ **חשבונאות פיננסית - שתי שיטות דיווח שונות אשר קביעת עיתוי הרווח בהן שונה:**

1. **שיטת דיווח על בסיס מזומנים:** עיתוי ההכרה ברווח, לפי תזרים המזומנים. ההכנסות וההוצאות נוצרות במועד שבו נתקבלו, או הוצאו בפועל. השיטה פשוטה, זולה, אין בעיית נזילות אך היא **פחות מדויקת.**
 2. **השיטה המצטברת (השיטה המסחרית):** הכנסות מדווחות בשנה שבה קמה **הזכות המשפטית לקבלן**, והוצאות יוכרו בשנה שבה קמה החובה המשפטית להוציאן. יקרה, מורכבת, בעיית נזילות, אך יותר מדויקת כיוון שהיא עוקבת אחר המועד שבו נוצר **ערך כלכלי.**
 - ☒ **חחזה אספקה עתידי:** בשיטה המצטברת הדיווח על הרווח יהיה במועד האספקה בגלל **עקרון השמרנות** של ר"ח.
- ★ **בחירת שיטת הדיווח: פרשת קבוצת השומרים -** נקבע כי הנישום יכול לבחור לצרכי מס באיזה שיטה שירצה, אלא אם מתקיימים בנישום מספר קריטריונים **לא מצטברים** שיחייבו אותו לדווח בשיטה המצטברת, גם אם לצרכים פיננסיים הוא מדווח בשיטת מזומנים:

1. קיומו של מלאי מהותי: מחייב דיווח בשיטה המצטברת.
 2. מורכבות העסק: ככל שאופי הפעילות מורכב יותר, ניטה לדרוש דיווח בשיטה המצטברת.
 3. היקף העסק: בוחנים את המחזור של העסק, ככל שיהיה גדול יותר ניטה לשיטה המצטברת.
 4. אשראי עסקי: ככל שהעסק מתעסק יותר עם אשראי, כך ניטה לדרוש דיווח בשיטה המצטברת.
- **חריגים סטטוטוריים:** ישנם חריגים מפורשים בד"ן.

♥ **ס' 2(1) - עסק, עסק או עסקת אקראי בעלי אופי מסחרי, משלח יד -** לפי שיטת הדיווח.

♥ **ס' 2(2) - השתכרות מעבודה, טובת הנאה, החזר הוצאות -** הסדר ניכוי מס במקור.

♥ **ס' 2(4) -**

★ **דיבידנד -** לפי שיטת הדיווח (מצטברת - מועד הזכאות לדיבידנד; מזומנים - מועד חלוקת הדיבידנד).

★ **הפרשי הצמדה וריבית -** עפ"י שיטת הדיווח.

★ **הפרשי שער - ס' 18 -** הכנסתו של אדם מהפרשי שער תיחשב כהכנסה בשנת המס שבה נצברה גם כשהדיווח הוא על בסיס מזומנים. (מבטל את הלכת דפוס מרכז בהפרשי שער - אין צורך בוודאות).

★ **דפוס מרכז -** מדובר בהפרש שער. היות ואין הבדל בין הפרשי שער לבין הפרשי ריבית והצמדה ניתן לדרוש גם את **מבחני דפוס מרכז: (1)** הנישום מדווח בשיטה המצטברת; (2) קיימת זמינות קבלת הכסף; (3) קיימת ודאות מספקת בדבר הצטברות עתידית של רווחים בחשבון.

- לסייג כי הלכת דפוס מרכז כבר לא רלוונטית לגבי הפרשי שער אבל אולי כן לגבי הפרשי הצמדה.

- ♥ **ס' 2(6) + ס' 2(7) - נדל"ן ונכסים שאינם נדל"ן - ס' 18ב** קובע כי לא משנה מהי שיטת הדיווח של הנישום - על הכנסות מסוגים אלו עליו לדווח עפ"י שיטת המזומנים - רק לאחר קבלת הכסף בפועל. **הרציונל לכך - פשוט.**
- ♥ **ס' 2(10) - מקורות הכנסה אחרים -** לפי שיטת הדיווח.

7. הפחתות:

הכרה בהוצאות בהכנסה חייבת פירותית:

הכנסה חייבת = הפחתות - הכנסות | הוצאות זה הפחתות לחישוב ההכנסה החייבת הפירותית!!

- ♥ **הרציונל:** אנחנו מעוניינים להטיל מס רק על הרווח, לכן נכיר בהוצאות שרלוונטיות ליצירת הרווח ולא הוצאות שמייצגות שימוש ברווח, דהיינו צריכה פרטית.
- ♥ **המקור הסטטוטורי להכרה בהוצאות: ס' 17 -** אשר קובע כי "לשם ביזור הכנסתו החייבת של אדם ינוכח, זולת אם הניכוי הוגבל או לא הותר על פי סעיף 31, יציאות והוצאות שיצאו כולן בייצור הכנסתו בשנת המס ולשם כך בלבד".

האם ההוצאה מותרת בניכוי?

- ♥ **ככלל:** הוצאה פרטית אינה מותרת בניכוי והוצאה שביצור הכנסה מותרת בניכוי.

הוצאות מותרות בניכוי – הוצאות עסקיות

- ♥ **המבחן לזיהוי הוצאה בייצור הכנסה:** לאחר **פרשת ורד פרי**, המחוקק תיקן את ס' 132(1) המחזיר את **המבחן האינצידנטלי ואותו מיישמים במבחן!!!** (אינצידנטלי = הוצאות כרוכות ושלוכות בתהליך הפקת ההכנסה. עלינו לראות את מקור הפרנסה כדבר אורגני, ולשאל, האם הוצאה הנדונה משתלבת בתהליכו ומבנה הטבעי של המקור שמפיק את ההכנסה ומהווה חלק בלתי נפרד ממנו). **אם המבחן מתקיים, אזי מדובר בהוצאה המותרת בניכוי.**
- ♥ **במבחן – במקרים הקשים נספר את הסיפור ל-2 הצדדים. גם כהוצאה עסקית וגם כהוצאה פרטית, אבל תמיד יש להכריע לכיוון אחד, לא צריך דעה ודעה שכנגד.**

הוצאות אסורות בניכוי או מותרות בניכוי חלקי

- ♥ **בעקבות פרשת ורד פרי, נקבע בס' 132(1) מבחן סטטוטורי להוצאות שלא מכירים בהן:** "לא יותרו ניכויים בשל – הוצאות שאינן הוצאות הכרוכות ושלוכות בתהליך הפקת ההכנסה, לרבות הוצאות הבית, הוצאות פרטיות, הוצאות אש"ל (ארוחות), הוצאות שהוצאו לשם הגעה למקום ההשתכרות ולשם חזרה ממנו, והוצאות שהוצאו לשם טיפול בילד או השגחה עליו או לשם טיפול באדם אחר או השגחה עליו".
- ♥ **הוצאות מעורבת (הוצאות "מעורבות"):**
 - ★ **הגדרה:** מדובר בהוצאה שיש בה גם צריכה פרטית וגם הוצאה ביצור הכנסה. עפ"י ס' 17 הוצאות אלה אינן מותרות בניכוי (בעקבות הפסיקה: אלא אם ניתנות לפיצול).
 - ★ **פרשת בן-עזר** (מנהלים שטטו עם בנות זוג)
 - **דעת רוב:** בפסה"ד נאמר כי הכוונה בס' היא שהוצאות מעורבות אסורות בניכוי. כשהנישום מגיש הוצאה, יש להסתכל על ההוצאה כולה ואם הוא לא פיצל את ההוצאות לפרטיות ולכאלו המייצרות הכנסה (עוד בהגשת הדו"ח) בהמ"ש לא יכיר בהוצאה. כל הוצאה שבהמ"ש מכיר בה גם כהוצאה פרטית וגם כהוצאה בייצור הכנסה מהווה הוצאה מעורבת ואינה מותרת בניכוי.
 - **דעת מיעוט:** הקלה את ההלכה במובן מסוים. **כשניתן לפרק את ההוצאה המעורבת לגורמיה והנישום יכול להוכיח את גודל ההוצאה הפרטית וגודל ההוצאה המעורבת בייצור ההכנסה יתאפשר לנישום לנכות את גודל ההוצאה העסקית.**
 - **דוגמאות מהפסיקה:**
 - **פרשת ורד מיחזור** – הוצאות משפט למנהל חברה שהואשם בפלילים, אכן מדובר בהוצאה עסקית אך גם בהוצאה פרטית (שמירה על שם טוב) והוצאה מעורבת אסורה בניכוי. (קשה לפצל את ההוצאות)
 - **פרשת ורד פרי** – ביהמ"ש יצר פיצול מלאכותי בין ההוצאות – הוצאה לטיפול בילדים לשם יציאה לעבודה הוכרה בניכוי, אך במהרה המחוקק תיקן ואסר זאת בס' 132(1).
 - ★ **כאשר יש במבחן מקרה של הוצאה מעורבת לבדוק אם אפשר לעשות הפרדה מלאכותית לפי ורד פרי ובנוסף לבדוק אם המחוקק לא אסר להכיר בה בס' 132(1).**
 - ★ **אם היה הוצאות על בית מגורים לטובת יצירת ההכנסה ניתן לבדוק את השטח היחסי בבית ששימש או לפי מספר החדרים ולהכיר רק באותו היחס.**
 - ★ **הוצאות מעורבות ספציפיות המותרות בניכוי: בתקנות מס הכנסה (ניכוי הוצאות רכב), ובתקנות מס הכנסה (ניכוי הוצאות מסוימות)** המחוקק אפשר ניכוי הוצאות מעורבות בכך שחתך גבול מסוים לגודל ההוצאה העסקית המותרות בניכוי.
 - **דוגמאות:** הוצאות חניה בעבודה (במלואן), הוצאות ארוח"צ במקום העבודה (במלואן), הוצאות טיסה עד לשווי שוק של מחלקת עסקים, הוצאות טלפון ורכב (קבוע בתקנות) שהן למעשה הוצאות מעורבות.
 - ♥ **הגבלת הוצאות: ס' 30** – קובע כי "לא יותר כל ניכוי בשל הוצאות לפי סעיפים 17-27, בסכום העולה על הדרוש לפי צרכי ייצור ההכנסה של הנישום". בפועל רשות המיסים כמעט ואינה עושה שימוש בסעיף. **יש להפנות לתקנות ולבדוק אם ישנה תקרת הכרה בהוצאות ואז אין צורך לעשות הפרדה מלכותית בין החלק הפרטי בהוצאה לחלקה שייצר הכנסה (כמו \$160 ללילה או סוג המחלקה בטיסה).**
 - ♥ **הוצאה עבור פעולה בלתי חוקית – אסורה בניכוי: ס' 16)32** – תשלומים, בין שניתנו בכסף ובין בשווה כסף, שיש יסוד סביר להניח שניתנת מהווה עבירה לפי כל דין.

אם הכרענו שההוצאה בייצור ההכנסה – מהו עיתוי ההכרה בהוצאה (הונית מול פירותית):

- ♥ **הרציונל להבחנה:** הקבלת הכנסות להוצאות. אנו רוצים להטיל מס רק על הרווח שצמח באותה השנה וכדי לדייק בכך עלינו לדייק גם בחישוב ההוצאות. לא נכון להכיר בהוצאה הונית באופן מדי. הנפקות לשאלת העיתוי היא ערך הזמן של הכסף (לנישום וגם לרשות המיסים!) + מס נדחה הוא מס נחסך!

נבחין במהות ההוצאה:

- ♥ **הוצאה על הון חדש (רכישת נכסים):**
 - ★ הגדרות:
 - **הוצאה הונית:** הוצאה שמייצרת הכנסה על פני זמן (מספר שנים).
 - **הוצאה פירותית / שוטפת:** הוצאה שמייצרת הכנסה באותה השנה בלבד.
 - ★ **איך מבחינים בין הוצאה הונית לפירותית? נשאל האם ההוצאה מייצרת הכנסה על פני זמן (יותר משנה)?**
 - ★ **אופן ההכרה בהוצאה: בהמשך – תחת: עיתוי ההכרה בהוצאה.**
- ♥ **הוצאה על הון קיים (רכישת נכסים):**
 - ★ **איך מבחינים בין הוצאה הונית להוצאה פירותית? משתמשים במבחן ההשבחה או השמירה על הקיים:** הכרה בהשבחה תהיה רק כאשר חל שינוי פזי משמעותי בנכס – ואז יהיה מדובר בהוצאה הונית (מכירים בה כפחת), בהמ"ש לא מתרכז באורך הזמן שנוסף או בערך הכלכלי אלא מדובר במצב פיזי!
 - אם ההוצאה שומרת על הקיים (אם כתוצאה מהפעולה לא הייתה הגדלה בהכנסות מהנכס / ערכו לא עלה, לא החזרנו את הגלגל לאחור, ומדובר בהוצאה שגרתית שחוזרת על עצמה) = **הוצאה פירותית.**
 - אם ההוצאה משביחה את הנכס (אם כתוצאה מהפעולה הייתה הגדלה בהכנסות מהנכס / ערכו עלה, החזרנו את הגלגל לאחור, ולא מדובר בהוצאה שגרתית שחוזרת על עצמה) = **הוצאה הונית.**
 - **דוגמאות מהפסיקה: פרשת בלו צליבי** (רכב עבודה שהתקלקל בסוף חצי, תוקן וחזר הארכי- אך המשיך לעשות מה שעשה עד היום) + **פרשת נאות מרגלית** (בניית מערכת ביוב חדשה כי החדשה בתחילת חייה התקלקלה).
 - **דוגמאות למקרים קשים מהפסיקה:**
 - **פרשת ארטן:** הוצאה במהלך חיי הנכס. בניין בן 37, בניית רצפה חדשה וחזוק יסודות, הוחלט באופן מפתיע שזו הוצאה לשמירה על הקיים (פירותי) בגלל שלנכס היה בלאי מואץ ביותר והשיפוץ החזיר אותו לשווי שוק.

רוטם כהן ע"ב נורית

▪ **פרשת שתדלן**: מקרה ביה"ס לבנות. מניעת כניסת הבנים - שמירה על הקיים, מניעת הוצאת הבנות - השבחה כיוון שהדבר יוצר יתרון של קבע לביה"ס ומבטיח מעמדו לתקופה ארוכה. לדעת **נוסים** יש לטעון שההלכה היא שאם ההוצאה יוצרת **יתרון של קבע** ומבטיחה מעמד ורווח על פני זמן, זו הוצאה להשבחה - לכן היא הונית.

♥ הוצאות על הון אנושי:

★ יש קודם כל **לזהות את ההון הרלוונטי!** (למשל: הרמה המקצועית ביחס לשוק או ידע).

★ **פרשת לילי וולף** (רופאת שיניים שטסה להשתלמות - שמירה על הרמה המקצועית ביחס לשוק) - הפך את **מבחן ההשבחה / שמירה על הקיים להבחנה בין השתלמות ללימודים מקצועיים**:

- אם מדובר בהשתלמות בשביל שמירה על ערכה המקצועי בשוק אז זה שמירה על הקיים (פירוטי).
- אם מדובר בלימודים מקצועיים / רכישת ידע חדש אז זה השבחה (הונית).

★ בשנת 2006 אחרי **פרשת בנק יהב** רשות המיסים מתקנת את הפקודה ומוסיפה את ס' 1532(15) - **המבחין בין השתלמות לבין רכישת מקצוע ואוסר בניכוי הוצאות לימודים, לרבות הוצאות לרכישת השכלה או לרכישת מקצוע, ולמעט הוצאות השתלמות מקצועית, שאינה לרכישת השכלה או מקצוע כאמור, לצורך שמירה על הקיים** - לאחר מכן אסרו גם על הכרה בהשתלמות בחו"ל.

★ **הנפקות להכרעה**: הוצאה הונית מותרת בניכוי רק בצורה של פחת, ואין פחת על הון אנושי, לכן **אם ההוצאה על הון אנושי היא הונית היא איננה מותרת בניכוי**.

♥ **הוצאות על דברים "עקיפים" (נזק לעסק, ביטוח וכו'):** במצבים בהם לא ברור האם זו הוצאה בייצור הכנסה ולאחר מכן, מהו עיתוי הוצאה.

★ **כלל**: צפוי שיקרו דברים בפעילות העסקית ולכן נרצה להתייחס לנזקים ואסונות ככאלה שכרוכים ושלובים בפעילות הרגילה והטבעית של הנכס, כלומר הוצאה על נזקים ואסונות מהווה הוצאה הכנסה.

★ **האם ההוצאה מותרת בניכוי?** חזרים **למבחן האינדינטיאליטי** - נשאל באיזו פעילות הוצאה כרוכה ושלוה הפעילות העסקית? אם כן - ההוצאה מותרת בניכוי (כי זו הוצאה בייצור הכנסה).

★ **האם ההוצאה הונית או פירוטית?** **קש"ס משתלשל** - הוצאה מקבלת את האופי של ההוצאה ממנה נבעה. **פרשת אלמולי השקעות**: פיצוי לאחר על נזקי שריפה שנגרמו מבניית גלריה הוכרו כהוצאה הונית. **פרשת בן שחר זרעים**: פיצוי לשכן על נזקי שריפה של מחסן המלאי הוכרו כהוצאה פירוטית כיוון שכל פעילות הכרוכה במלאי היא פעילות פירוטית.

♥ עיתוי ההכרה בהוצאה:

♥ **הוצאה פירוטית / שוטפת: ס' 17 רישא** - "בשנת המס" - הכרה באותה השנה, העיתוי תלוי בשיטת הדיווח.

♥ **הוצאה הונית**: מנוכות ע"י פחת.

★ **ס' 17(8)** קובע כי פחת מותר בניכוי.

★ **הגדרה**: פחת הוא פריסה של הוצאה שמייצרת הכנסה על פני זמן (הונית) לתזרים של הוצאות על פני זמן (פירוטית).

★ **הרציונל לפחת**: כשאדם מוציא סכום כסף על מוצר / מכונה שיש לה אורך חיים סטטיסטי - **מבחינת מזומנים ומבחינה כלכלית**: הוא לא התעשר אינו לו יותר ואין לו פחות (כיוון שהוא החליף את הכסף במוצר שווה ערך נכון ליום הרכישה), אך הדרך לחישוב בסיס המס הוא שנתי (בודקים את זמן ההוצאה ולא את זמן ההכנסה) לכן מה שמעניין הוא מה שקורה בתום השנה - ערך המוצר ירד בעקבות בלאי אותו אדם כעת במצב של חסר, לכן נכון יהא להכיר בהוצאה על פני זמן עפ"י ערך הבלאי השנתי = כלומר **פחת**.

★ **ס' 21** קובע כי **פחת יוכר בשיטה של קו ישר** - שיטה בה לוקחים את ההוצאה הונית ומחלקים אותה באורך החיים של ההוצאה (הסיבה - פשוטות). כלומר החלוקה לא נעשית לפי שנים, אלא לפי אחזים (למשל: 4 שנים = 25% פחת).

★ **את הפחת ניתן למצוא**

★ **במבחן: כשיש הוצאה הונית יש להפנות לתקנות מס הכנסה (פחת), אם סוג הנכס לא מופיע שם אז יש לפי פס"ד נצב"א לא מכירים בה**. מדובר בפסיקה קשה ובפועל על הנישום ללכת לפקיד השומה ולנסות שיכירו בפחת של נכס דומה מהתקנות.

★ **תנאים לתחולת הסדר הפחת:**

▪ רק בעלים זכאי לנכות פחת. (חריג - דמוי פחת לשוכר נכס שעשה בו התאמות).

▪ **פס"ד נצב"א**: נכס שמייצר הכנסה על פני יותר משנה (הוצאה הונית), אך לא נקבע לו פחת בתקנות, לא ניתן להכיר בהוצאה. • **פס"ד "שמלות כלה"**: ניסה לעקוף את ההלכה הזו, ולאפשר לרשות המיסים להכיר בהוצאות הונית למרות שלא נקבע לה פחת בתקנות.

★ **דרכים עקיפות להכרה בפחת:**

- לנסות להצמיד את ההוצאה או הנכס לנכס אחר שיש לו פחת מוכר.
- לבקש מפ"ש להכיר בפחת, למרות שאין פחת עפ"י התקנות ובניגוד להלכה **בפס"ד נצב"א**.
- אם 2 האפשרויות לעיל לא עובדות, ניתן להכיר בהוצאה במועד מכירת הנכס (בחישוב רווח הון מפחיתים את מחיר הרכישה (ההוצאה ההונית) וכך מכירים בהוצאה ההונית בשלב המכירה של הנכס).
- מכירה לא אמיתית בצורה של הריסת הנכס.

★ **תקנה 4 בתקנות מס הכנסה (פחת)** מאפשרות לפ"ש להכיר בפחת מואץ. **בחוק עידוד השקעות** נותנים פחת מואץ כדי לעודד השקעות.

★ **מי שקונה את הנכס מאפס את ההכרה בפחת!!!** כלומר בודקים את מחיר המכירה ואז בודקים מה הפחת לפי התקנות (בדיוק כמו בקנייה הראשונה) **הרציונל: פשוטות**, אך זה לא מעודד אנשים לקנות יד שנייה.

★ **לנכסים שאינם מתכלים אין פחת**. התיקון לאי ההכרה בהוצאה ההונית הזו הוא במכירת הנכס.

▪ **הרציונל**: אין הוצאה (מבחינה כלכלית) כי הוא שווה תמיד את אותו סכום.

▪ **אופן (הכרה בפחת באופן פירוטי (מידתי))**: רוחי הון = מחיר רכישה - מחיר מכירה) תחת מחיר המכירה מוסיפים את הוצאות המכירה, ותחת מחיר הרכישה מכניסים גם את הוצאות הרכישה, זו למעשה הדרך להכיר בפחת על הוצאות הונית שאין עליהן פחת.

♥ הכרה בהוצאות בהכנסה חייבת הונית (רוח הון):

♥ **תמורה לפי ס' 88**: מחיר העסקה "בניכוי הוצאות המכירה שהוציא הנישום באותה מכירה".

♥ **חישוב בסיס מס הונית**: רוחי הון = (פחת נצבר (כלומר, פחת שכבר הופחת) - מחיר רכישה) - מחיר מכירה) (אם התוצאה שלילית אז הפסד הון).

♥ **הרציונל בהוספת הפחת לבסיס המס**: לבדוק איזה חלק של ההוצאה כבר הוכרה באמצעות פחת ושלא נכיר בה פעמיים.

♥ קיזוז הפסדים:

♥ **מהו הפסד?** הוצאה עודפת על הכנסות בשנה מסוימת, שאילולא הן היו עודפות על ההכנסה, הן היו מוכרות כ"הוצאות" שמותרות בניכוי בגובה של שיעור המס השולי. **נוסים** אומר שיש לחשוב על הפסד כהוצאה שלא הצלחנו להפחית מההכנסה באותה השנה.

♥ הסדר קיזוז הפסדים בישראל:

★ הפסדים פירותיים:

- הגדרה: אם ההפסד נוצר מפעילות, שאילו היה נוצר בה רווח היינו מסווגים אותו כרווח פירותי- אזי ההפסד הוא פירותי.
- ס' 28(א) קובע כי הסדר זה חל רק על הכנסות מעסק או משלח יד - ס' 2(1).
- כנגד מה ניתן לקזז? ס' 28(א) קובע כי ניתן לקזז את ההפסדים הנ"ל מכל הכנסתו החייבת של הנישום באותה השנה.
- מה קורה כשההפסד באותה השנה מהעסק עולה על סך ההכנסה? ס' 28(ב) קובע כי סכום ההפסד שלא קוזז באותה השנה, יקוזז בשנים הבאות בזו אחרי זו (לא ניתן לבחור מתי), אך הוא יקוזז רק כנגד הכנסות מס' 2(1), לרבות רווח הון מעסק או משלח יד או מס' 2(2) שיקוזז מהכנסות מהשתכרות אך רק בהתקיים התנאים המופיעים הבאים:

- 1) לאדם לא הייתה הכנסה מעסק או משלח יד בשנת הקיזוז.
 - 2) האדם חדל לעסוק בעסק או במשלח-היד שאת ההפסד בו הוא מעוניין לקזז
 - 3) מקור ההפסד הוא לא מחברת בית (ס' 64), חברה משפחתית (ס' 64א) או מחברה שקופה (ס' 64א1).
- כנגד מה לא ניתן לקזז לאורך זמן? הפסד מעסקת אקראי; הפסד מהכנסת עבודה; הפסד מריבית; הפסד משערי חליפין.
 - ס' 28(ג) – קובע שכנגד רווח מעסק / הכנסת עבודה – הנישום חייב לקזז ברגע שיש רווח (אסור לחכות שנה אם הוא לא הצליח לקזז הכל – הוא יכול למשוך את שארית ההפסד לשנה הבאה כדי למנוע מצב של דחיית מס). כנגד רווח הון – ששיעור המס עליו הוא נמוך יותר – הנישום לא חייב לקזז מיד את ההפסד – אלא רשאי לעשות זאת (שיעור המס על רווח הון הוא נמוך, לכן מאפשרים לו לחכות לרווח רגיל כדי לקזז).
 - הסדר מיוחד לפחת - ס' יוצא דופן בכללי קיזוז הפסדים הוא ס' 22: אם בשנת מס מסוימת אי אפשר היה לנכות את הפחת, כולו או מקצתו, כי לא הייתה באותה שנה הכנסה מן המקור שעליו נדרש הפחת או שהייתה הכנסה קטנה מן הסכום שמותר לנכות, יראו את הסכום שלא נוכה כהפסד לעניין ס' 28; אך על המקור שעליו נדרש הפחת להיות מס' 2(1) עסק או משלח-יד, ואת ה"הפסד" יהיה ניתן לקזז בשנים הבאות בזו אחר זו, כנגד אותו מקור בלבד.

★ הפסדים הוניים:

- הגדרה: הפסד הוני הוא הפסד שנוצר מפעולה כלשהי שאם היה נוצר ממנה רווח היינו אומרים שזה רווח הוני.
- ס' 88- הגדרה להפסד הון "הסכום שבו עולה יתרת המחיר המקורי על התמורה".
- הפסדים הוניים מטופלים בס' 92:
- ס' 92(א)- ניתן לקזז הפסד הון אבל רק כנגד רווח הון.
 - רציונל להגבלה: אנו לא רוצים לאפשר לנישום לקזז הפסד הון מרווח פירותי כיוון ששיעור המס על רווח פירותי הוא יותר גבוה, ואז הנישום יקבל הטבת מס יותר גדולה. בנוסף, אם היה הקיזוז מול רווח פירותי – זה עלול לגרום לנישומים לקחת סיכונים, כי הם יכולים לקבל יותר בקיזוז מול רווח פירותי.
- ס' 92(ב)- סכום הפסד ההון שלא ניתן היה לקזז באותה השנה, יקוזז בשנים הבאות בזו אחר זו.

♥ החזר מס על הפסדים: באותה שנה שלנישום יש הפסד, נמסה את ההפסד כאילו זה רווח ובשנה שאחרי, בהנחה שהייתה לו הכנסה חייבת, יוחסר מיסוי זה מהכנסתו החייבת לאותה שנה.

★ כל עוד שיעור המס קבוע – החזר מס עבור הפסדים מתפקד כמו קיזוז הפסדים.

♥ מסחר בהפסדים: ההסדר של מסחר בהפסדים מאפשר לנישום למכור את ההפסד שלו לנישום אחר שיש לו רווחים – כך הנישום שיש לו רווחים יוכל לקזז את ההפסד כנגד הרווח שלו (מדוח המס שלו כהוצאה).

- רציונל: הנישום הראשון לא יצר רווח ולכן הוא יעדיף למכור את התכונה המיסיית של ההפסד (את היכולת להפחית את ההפסד מתוך הרווחים) לאדם אחר שיוכל לקזז את אותו הפסד מהרווחים שלו. שמי שקונה את ההפסד הזה בפועל יוצר מעין החזר מס עבור הפסדים בצורה עקיפה באופן של תיווך.
- ככלל אין מסחר הפסדים.

♥ הצורה הקיצונית של מסחר בהפסדים – מכירת העסק בשלמותו / קיזוז הפסדים לחברה שכל בעליה התחלפו:

בפרשת רובינשטיין- הוכרע כי אין אפשרות לסחור בהפסדים בישראל.

- החברה שהפסידה הייתה ממשיכה לפעול ועושה רווחים, הם היו יכולים לקזז את ההפסדים.
- אם הדירקטורים ובעלי המניות של החברה שהפסידה היו משנים אם פעילות החברה מעיסוק אחד לאחר – היה ניתן לקזז.
- ע"א שזו עדיין אותה ישות משפטית, אם בעלי מניות אחרים קונים את החברה שהפסידה, הפנים משתנות, לא ניתן לקזז את ההפסד גם אם הפעילות של העסק לא השתנתה.
- הרציונל: כשהחברה רוכשת חברה אחרת, ומטרת הרכישה העיקרית הייתה לקיזוז ההפסדים בלבד, ומקזזת הפסדים עכשיו, היא מקזזת הפסדים לטובת בעלי המניות החדשים ולכן זה לא לגיטימי ולא ניתן לקבל זאת.
- אם חברת אחרת הייתה רוכשת את החברה שהפסידה למטרה אחרת מסחרית / עסקית אז זה לגיטימי (ויצטרכו להסביר מדוע רכשו דווקא את חברת דגי הנוי הזו ולא חברה אחרת – ליצור ולספר סיפור עסקי-מסחרי שיסביר את עצם רכישת החברה המפסידה).

♥ דוחות מאוחדים: הסדר לפיו, בתנאים מסוימים, אשכול חברות יכול לאחד דוחות ולהגישם יחדיו וכך בעצם נעשה מסחר הפסדים עקיף.

זיכויים:

♥ סכום נקודת זיכוי: קבוע בס' 33א. נקודת זיכוי אחת שווה 218 בחודש.

♥ זיכוי לתושב ישראל: לפי ס' 34 + 36 כל תושב זכאי ל 2.25 נקודות זיכוי בשנה (סה"כ 5886 לשנה).

♥ זיכוי לאישה: לפי ס' 36א כל אישה זכאית לעוד 0.5 נקודת זיכוי.

8. מהו שיעור המס? (חלק ז' בפקודה):

♥ מס חברות:

- ★ שלב 1: ס' 126(א) – החברה משלמת מס חברות על הכנסותיה – 23%.
- ★ שלב 2: הרווחים מועברים לבעלי המניות בצורה של דיבידנדים (לפי ס' 2(4)), עליהם מוטל מס לפי ס' 125(ב) בשיעור 25%-30% תלוי אם מדובר ביחיד / בעל שליטה מהותי / חברה משפחתית ועוד.
- ♥ שיעור המס על הכנסה מהימורים, מהגרלות או מפרסים: ס' 124ב קובע ששיעור המס יהיה 30%.
- ♥ שיעור המס ליחיד על הכנסה פירותית:
- ★ הכלל- הכנסה שאינה מיגיעה אישית: 121(א)- 3 מדרגות: עד 238,800 31%, עד 496,920 35%, מעבר לסכום זה 47%.
- ★ החריג- הכנסה מיגיעה אישית: ס' 121(ב)- נוספות עוד 3 מדרגות: עד 74,640 10%, עד 107,040 14%, עד 171,840 20%.

מס עשירים (מס על הכנסות גבוהות): ס' 121-ב - מדרגה נוספת, על כל שקל מעל 640,000 (מכל ההכנסות יחדיו) ישולמו עוד 3%, סה"כ 50%.

- ★ שיעור המס על דיבידנד: ס' 125-ב. ♥
- ♥ שיעור המס על הכנסה מריבית ומדמי ניכיון: ס' 125-ג.
- ★ ריבית ריאלית (125ג(ב)) - (משולמת כולל התייחסות למדד המחירים לצרכן) - 25%.
- ★ ריבית נומינלית (125ג(ג)) - (משולמת ללא התייחסות למדד המחירים לצרכן) - 15%.
- ♥ מס על רווחי הון ליחיד: ס' 91(ב)(1) קובע שיעור שלא יעלה על 25%.
- ★ חריג- רווח הון ממכירת מניות: ס' 91(ב)(2) קובע שיעור שלא יעלה על 30% אם המוכר הוא בעל מניות מהותי.

9. שאלת מחשבה

יש גדשים גם בחלק של המבוא.

הטבות מס(אם זה לאנשים – לחשוב על מדרגות המס, עשירים יקבלו הטבת מס גדולה יותר וכו') לחשוב על:

- **מדיניות כלכלית במערכת המס:**
 - מוניטרית
 - פיסקלית (תקציבית)
- **מטרות מערכת המס: לצורך ניתוח הסדר מס יש להבין את מטרתו**
 - מימון הוצאות פעילות המדינה
 - חלוקה מחדש של העושר / צדק חלוקתי
 - רגולציה
- **עיצוב מע' המס: יעילות:**
 - אנחנו רוצים להטיל מס באופן כזה שאפקט התחלופה יהיה כמה שיותר מצומצם כדי ששינוי ההתנהגות בגינו יהיה כמה שיותר קטן ותהיה פגיעה מינימלית ביעילות וברווחה החברתית = **ניטרליות**.
 - כשנבחן את ההשפעה על היעילות נסתכל על השפעת שיעור המס השולי על החלטות הפרטים.
 - **צדק חלוקתי:**
 - מע' מס פרוגרסיבית נתפשת כהכי צודקת.
 - מערכת מס הצודקת מבחינת צדק חלוקתי צריכה לבחון את גובה ההכנסה שתישאר לאדם לאחר תשלום המס. **העברת הכסף תראה לנו צודקת בתנאי שהתועלת לעני מאותו סכום כסף תהא גבוהה מהתועלת לעשיר.** נדבר על שאיפה לפרוגרסיביות במע' המס.
 - **בכל אחת מדרכי המיסוי (רגרסיבי, פרוגרסיבי, יחסי) העשיר ישלם יותר כסף מהעני (שיעור המס בין הדרכים ישתה – צדק חלוקתי?).**
 - **מס חברות המוטל בנוסף למס הכנסה מקטינים את הפרוגרסיביות של מס ההכנסה** (מקטין את שיעור המס הממוצע ברמות הכנסה גבוהות).
 - **דמי בט"ל ובט"ב מקטינים גם הם את הפרוגרסיביות של מע' המס** (אבל לא מבטלים אותה) – בעלי ההכנסות הגבוהות לא משלמים מס נוסף ועומדים על מדרגת מס 0.
 - כשנבחן את הצדק החלוקתי נבחן את שיעור המס הממוצע.
 - **הטבות מס - ניכוי מול זיכוי?** ע"ב שיקולים של צדק חלוקתי נעדיף זיכוי על פני ניכוי כיוון זיכוי נותן גודל הטבה אחיד על פני נישומים שונים בעלי הכנסות בגבהים שונים ואילו ניכוי יוצר פערים כך שבעל הכנסה גבוהה יותר זוכה להטבה גדולה יותר.
 - כנבחן צדק חלוקתי במערכת המס עלינו להסתכל על **חלוקת נטל המס** – נבחין בין הנטל המס המשפטי לנטל המס הריאלי (מי באמת נושא בנטל המס, באופן אפקטיבי כואב את המס ונעשה פחות עשיר בגין המס). חשוב לנו איך הנטל נופל בחברה, ואנו כחברה רוצים לכוונו בצורה נכונה.
 - **פשטות**
 - קושי ביישום המערכת שדורש זמן ומאמץ = מערכת מורכבת.
 - בפישוט המערכת אנחנו אבדים את המטרות שניסו להשיג באמצעותה (למשל: צדק חלוקתי).
 - **פרשנות בדיני מיסים:** דיני המס פוגעים בקניינו של הפרט (כסף).
 - **המיסוי הפירוטי אינו הוגן, לכאורה, מכיוון שממסים גם את האינפלציה** – את ההפסד (אשר כשהיא גבוהה עלולה לגרום להפסד הון, ריאלית, למרות שנומינלית יש רווח). אם לנישום תהא האפשרות הוא יעדיף משטר מיסוי הוגן.
 - ככל שיותר סוגים של תוספות לעושר יהיו חייבים במס כך נאמר שבסיס המס רחב ומלא יותר, וככל שאלו יקבלו יותר פטורים כך ניטה לומר שבסיס המס צר ושחוק יותר. **ככל שבסיס המס צר יותר כך שיעור המס עולה.**
 - קשה למדוד מס על תקופות ארוכות (עיתוי).
 - **מס נדחה הוא מס נחסך:**
 - ערך הזמן של הכסף – שווה יותר מהיום מאשר מחר.
 - ערך השימוש בכסף (ריבית)
 - במשטר הוגן – דחיית עיתוי המכירה = דחיית החיוב במס.
 - הקמת הוצאות (להסתכל על האופציה בהכרה בהוצאות על פני זמן = פחת) או דחיית הכנסה – בהקדמת הוצאות מרוויחים את ערך הזמן של הכסף על ההוצאה
 - נפקות ההבחנה בין אקטיבי לפאסיבי: מקורות הכנסה אקטיביים זכו "לאהדה" מהמחוקק – חכאים ליותר הטבות והקלות מס ממקורות הכנסה פאסיביים. הרציונל: מקורות הכנסה אקטיביים דורשים יותר מאמץ.
 - אנו נוטים לאפשר שיעור מס קבוע על הכנסות מסוימות כדי שיהיה אפשר להחיל את הסדר הניכוי במקור ולפשט את מערכת המס.
 - אם לא נחשב נכון את הרווח נפגע בצדק החלוקתי ובמס אמת.
 - אנחנו לא מכירים בכל ההוצאות של הנישום משום אם שנפעל כך הכנסה החייבת של כל נישום, על פני תקופה ארוכה דיה, הנישום יוציא את כל ההכנסות שלו ובסיס המס יהיה 0 ולא נגבה כך מס הכנסה למעשה.
 - כל נישום מעדיף הוצאה פירוטית על פני הוצאה הונית – בהוצאה פירוטית ניתן להכיר היום, ואז הרווח לצרכי מס יהיה נמוך יותר בעתיד.
 - פחת של 25% עדיף על פחת של 10% - ככה מקדימים הוצאות
 - פחת מואץ – מאפשר להאיץ את קצב ההכרה בפחת, כלומר להכיר בשיעור פחת גבוה יותר. פחת מואץ מהווה הטבה לנישומים, ומוביל לכך שמכירים בהטבה בהוצאה ההונית לתקופה קצרה יותר. (הכסף שווה יותר היום ולכן הנישומים ירצו את הכסף כמה שיותר מהר). דחיית הוצאות = דחיית מס.
 - **למה צריך לתת ביטוי להפסדים?**
 - **צדק חלוקתי** – ההכרה בהוצאה מיטיבה עם הנישום יותר מאשר הכרה בהפסד – הכרה בהפסד בסוף השנה תקל על הנישום רק באותה שנה, כי הרווח יהיה 0 והוא יהיה פטור ממס. אולם, בשנה הבאה נוצר רווח והנישום צריך לשלם את כל המס עבור כל ההכנסה – ולא מנכים מההכנסה את ההפסד משנה הקודמת.
 - **יעילות** – אנחנו לא רוצים להשפיע על התנהגות הפרטים בחברה ולדכא את הרצון לקחת סיכונים – לכן מס הכנסה רוצה למסות על פני תקופות.
 - **אקוויטי (Equity)** – צדק אופקי – אנו לא רוצים ליצור פערים בין אנשים שלוקחים סיכונים לבין אנשים שלא.
 - **הסיבות שלא לאפשר אצל אותו נישום, יחיד או חברה, קיזח של הפסד ממקור הכנסה אחד כנגד רווח ממקור הכנסה אחר:**
 - למנוע קיזח הפסדים אקטיביים כנגד רווחים פסיביים. למה? זה מקור לתכנוני מס שיכולים לאפשר די בקלות דחיית מס.
 - קיזחים מסוג זה יכולים לפגוע ברצון לקחת סיכונים.
 - יש מקרים שקיזחים מסוג זה יכולים לפגוע בנישום. (קיזח הפסדים מפעילויות שמחויבות בשיעור מס גבוה מפעילות אחרת של אותו נישום)